

УДК 378.147.091.33:070

Д. В. СТРЕЛЬЧЕНКО

викладач

Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна

РОЛЬ МЕДІАОСВІТИ В НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті зазначено, що в підготовлених фахівцями ЮНЕСКО матеріалах рекомендовано сприймати медіаосвіту як інструмент підтримки демократії в усьому світі, як утілення одного з основних прав громадян будь-якої країни на свободу самовираження й отримання інформації. На основі аналізу різних поглядів науковців зроблено висновок про те, що під медіаосвітою розуміють процес розвитку особистості за допомогою використання засобів і матеріалів різних видів медіа. Визначено, що роль медіаосвіти в навчанні студентів постійно зростає, що зумовлює актуальну потребу в її цілеспрямованій організації у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: вищий навчальний заклад, студент, медіа, медіаосвіта, навчання.

Серед важливих характеристик сучасного суспільства треба відзначити інтенсивний розвиток інформаційно-комунікативних технологій та системи масмедіа, які значною мірою впливають на різні сфери життєдіяльності людей, у тому числі на організацію освіти молоді. В таких умовах виникає актуальна необхідність у забезпеченні цілеспрямованої підготовки майбутніх фахівців до вмілого використання різних видів медіа (Інтернет, кіно, газети, журнали, відео, супутникове та цифрове телебачення тощо). У світлі цього ще в 2010 р. було прийнято Концепцію впровадження медіаосвіти в Україні, основною метою якої стало сприяння розбудові в країні ефективної системи медіаосвіти “заради забезпечення всебічної підготовки дітей і молоді до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формування у них медіа-обізнаності, медіа-грамотності і медіа-компетентності відповідно до їхніх вікових та індивідуальних особливостей” [4]. У свою чергу, сам термін “медіаосвіта” в цьому документі визначено як складову педагогічного процесу, що спрямований на підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як його традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп’ютерно опосередковане спілкування, Інтернет, мобільна телефонія) види [4].

Враховуючи актуальність проблеми застосування різних медіа в освітньому процесі вищого навчального закладу, багато вчених розглядають різні аспекти цієї проблеми. Зокрема, в проведених дослідженнях визначено: роль медіа в життєдіяльності сучасного суспільства (Д. Белл, М. Маклюен, Т. Титаренко та ін.); сутність поняття медіаосвіти й тенденції її подальшого розвитку (В. Бакіров, Л. Найд’онов, Л. Стародубцева та ін.), психолого-педагогічні підвалини здійснення медіаосвіти (В. Іванов, Л. Петрик, В. Ризун); шляхи формування медіакомпетентності та медіаку-

льтури в майбутніх фахівців (О. Баришполець, В. Дивак, В. Синьов, І. Чемерис, А. Шевцов та ін.). Проте аналіз наукової літератури засвідчив, що питання реалізації медіаосвіти як компонента освітнього процесу в українській вищій школі недостатньо досліджено на теоретичному та практичному рівнях, хоча актуальність цього питання в сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства не викликає сумніву.

Мета статті – визначити сутність медіаосвіти та педагогічні можливості використання її засобів у навчанні студентів вищих навчальних закладів.

Як встановлено, вперше термін “медіаосвіта” було вжито в 1973 р. на спільному засіданні сектора інформації ЮНЕСКО та Міжнародної ради з кіно та телебачення. Пізніше різні актуальні аспекти медіаосвіти було розкрито в таких відомих міжнародних документах, як: Грюнвальдська декларація з медіаосвіти (1982 р.), резолюція ЮНЕСКО щодо розвитку критичної медіаосвіти (1989 р.), Віденська конференція “Освіта для медіа та цифрового століття” (1999 р.), Севільська конференція “Медіаосвіта молоді” (2002 р.), Паризька програма з медіаосвіти ЮНЕСКО (2007 р.), резолюція Європарламенту щодо медіаграмотності у світі цифрових технологій (2008 р.), Комюніке Єврокомісії “Європейський підхід до медіаграмотності у світі цифрових технологій”, а також у низці інших документів, затверджених Євросоюзом та ООН [2; 3; 7]. Важливо відзначити, що в цих матеріалах наголошено: засоби медіа мають значні педагогічні можливості, які треба ширше використовувати в реальній освітній практиці.

Зокрема, в Грюнвальдській декларації з медіаосвіти зауважено, що педагоги мають забезпечити освоєння разом з іншими учасниками освітнього процесу сучасних досягнень ЗМІ, осмислювати наслідки стрімкого розвитку двостороннього зв’язку між медіа та людиною, постійно активізувати процеси культурної ідентифікації особистості за допомогою цих засобів. У цьому документі також було зазначено, що високий ступінь інтеграції між системами освіти, засобами масової інформації та комунікації дає змогу значно підвищити ефективність освітнього процесу [1].

Важливо наголосити, що вагомий внесок у розвиток медіаосвіти зробила Організація Об’єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (скорочено ЮНЕСКО). Зокрема, за визначенням цієї організації, медіаосвіта – це навчання теорії та практичним умінням для опанування сучасними масмедіа. Отже, медіаосвіта, будучи пов’язаною з усіма видами медіа (друкованими та графічними, звуковими, екранними тощо) й різними технологіями, забезпечує людині відповідні знання про медіа, дає їй змогу зрозуміти, як масову комунікацію використовується у соціумі, а також оволодіти здатностями використання медіа в комунікації з іншими людьми. Причому в документах цієї організації зауважено на необхідності відрізняти медіаосвіту як частину специфічної, автономної галузі знань у педагогічній теорії та практиці від самих медіа як допоміжних засобів у викладанні інших галузей знань, таких як, наприклад, математика, фізика чи географія [11; 13; 14].

Треба також зазначити, що в підготовлених фахівцями ЮНЕСКО матеріалах рекомендовано сприймати медіаосвіту як інструмент підтримки демократії в усьому світі, як утілення одного з основних прав громадян будь-якої країни на свободу самовираження й отримання інформації. А тому в них пропонують активно поширювати медіаосвіту в усіх країнах шляхом запровадження в національні навчальні плани всіх держав, у систему додаткової, неформальної та “пожиттєвої” освіти [5; 10; 12].

Зауважимо, що в умовах інтеграції України в європейський та світовий освітній простір виникає актуальна потреба в інтенсивному становленні та розвитку вітчизняної системи медіаосвіти. Як встановлено, фахівці з цієї проблеми мають певною мірою різні погляди щодо сутності самого феномена медіаосвіти та її місця в навчальному процесі вишу. Зокрема, багато вчених (Г. Онкович, І. Чемерис, А. Шабунова та ін.) під медіаосвітою розуміють процес розвитку й саморозвитку особистості за допомогою використання засобів масової інформації з метою розширення в молоді загальних, соціокультурних і професійно значущих знань та знань про медіа, розвитку культури комунікації, комунікативних і творчих здібностей, уміння усвідомлено сприймати, критично осмислювати, інтерпретувати, аналізувати й оцінювати медіатексти, різними формами самовиражатися за допомогою медіатехніки, повноцінною мірою реалізовувати свій творчий потенціал до спілкування за допомогою використання засобів медіа [6; 7; 8; 9].

Доповнюючи вищенаведені думки, Г. Онкович також акцентує, що для забезпечення ефективності та доступності професійної освіти, вдосконалення підготовки молоді до життєдіяльності в інформаційному суспільстві сьогодні треба обов'язково враховувати динаміку інформаційно-технологічного розвитку різних галузей, а тому необхідно навчити студентів користуватися інноваційними технологіями, сформувані в них уміння управляти потоками інформаційних ресурсів, забезпечити опанування комунікаційних технологій та стратегій їх використання. У цьому плані саме медіаосвіта має значний потенціал, оскільки вона дає змогу повною мірою використати освітній та технічно-комунікаційний потенціал сучасних засобів масової комунікації, усвідомити способи використання масової комунікації в суспільстві. На основі аналізу наукової літератури автор також виділяє основні варіанти запровадження медіаосвіти студентів: включення її до навчальних програм вищого навчального закладу; здійснення дистанційної освіти за допомогою телебачення, радіо, Інтернету; організація самостійної/безперервної освіти медіазасобами тощо. Дослідниця також конкретизує, що формування медіаграмотності студентів у виші може відбуватися двома способами: через введення окремого курсу з медіаосвіти або через інтеграцію медіаосвітніх технологій до вже існуючої системи навчально-виховного процесу, в тому числі шляхом організації міждисциплінарних досліджень з інформаційних, комунікаційних та освітніх наук, соціології тощо [6].

О. Волошенюк, В. Іванов і Л. Кульчинська у своїй спільній праці за-уважають на тому факті, що погляди українських і зарубіжних учених щодо розуміння сенсу та призначення медіаосвіти суттєво відрізняються. Адже в західних країнах її мету вбачають у формуванні автономної від медіа особистості, а в Україні – в опануванні медіаобладнанням та використанні можливостей медіа в навчальному процесі [5, с. 18].

За висновками вищевказаних учених, важливість медіаосвіти в сучасних умовах глобалізації та інформатизації суспільства зумовлена значним впливом масмедіа на формування в молоді картини світу, системи особистісних переконань. Але нерідко представники медіа дають неправдиву інформацію про події та факти дійсності, тобто цілеспрямовано маніпулюють суспільною думкою. В такій ситуації саме медіаосвіта забезпечує людині самозахист, вчить критично сприймати повідомлення різних видів медіа [5, с. 18].

Висновки. На основі аналізу різних поглядів науковців зроблено висновок про те, що медіаосвіта – це процес розвитку особистості за допомогою використання засобів і матеріалів різних видів медіа. Визначено, що роль медіаосвіти у світі, а як наслідок – і в процесі навчання студентів вищих навчальних закладах, постійно зростає. Це зумовлює актуальну потребу в цілеспрямованій організації медіаосвіти майбутніх фахівців. У подальшому планується розкрити специфіку здійснення медіаосвіти студентів гуманітарних спеціальностей.

Список використаної літератури

1. Грюнвальдская декларация Юнеско по медиаобразованию [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ru.convsdocs.org/docs/index-71706.html>.
2. Казаков Ю. М. Историко-педагогичний контекст розвитку медіаосвіти / Ю. М. Казаков // Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – Луганськ : ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2009. – № 9 (172). – С. 264–274.
3. Казаков Ю. М. Педагогічні умови застосування медіаосвіти в процесі професійної підготовки майбутніх учителів : автореф. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ю. М. Казаков. – Луганськ, 2007. – 245 с.
4. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ispp.org.ua/news_44.htm.
5. Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд / В. Іванов, О. Волошенюк, Л. Кульчинська – Київ : АУП, ЦВП, 2011. – 58 с.
6. Онкович Г. В. Медіаосвіта в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку / Г. В. Онкович // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Серія “Філологічні науки”. – Луцьк : Волинський нац. ун-т ім. Лесі Українки. – 2010. – № 21. – С. 235–239.
7. Онкович Г. В. Медіаосвіта як інтелектуально-комунікативна мережа / Г. В. Онкович // Вища освіта України. – 2008. – № 3. – С. 130–137.
8. Чемерис І. М. Формування професійної компетентності майбутніх журналістів засобами іншомовних періодичних видань : автореф. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / І. М. Чемерис. – Київ, 2008. – 24 с.
9. Шабунова А. О. Вплив медіаосвіти на формування особистості в умовах інформаційного суспільства / А. О. Шабунова // Вісник НТУУ “КПІ”. Філософія. Психологія. Педагогіка : зб. наук. праць. – Київ : НТУУ “КПІ”, 2009. – № 2 (26). – С. 153–157.

10. Masterman L. Teaching the Media / L. Masterman. – London : Comedia Press, 1988. – 341 p.
11. Media Education. – Paris : UNESCO, 1984. – 406 p.
12. Recommendations Addressed to the United Nations Educational Scientific and Cultural Organization UNESCO // Education for the Media and the Digital Age. – Vienna : UNESCO, 1999. – P. 273–274.
13. The Economics of new Educational Media. – Paris : UNESCO, 1982. – 150 p.
14. The Economics of new Educational Media. – Paris : UNESCO, 1980. – 211 p.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2016.

Стрельченко Д. В. Роль медиаобразования в обучении студентов вузов

В статье отмечено, что в подготовленных специалистами ЮНЕСКО материалах рекомендуется принимать медиаобразование как инструмент поддержки демократии во всем мире, как воплощение одного из основных прав граждан любой страны на свободу самовыражения и получения информации. На основе анализа различных точек зрения ученых сделан вывод о том, что медиаобразование понимается как процесс развития личности с помощью использования средств и материалов различных видов медиа. Определено, что роль медиаобразования в обучении студентов постоянно растет, это обуславливает актуальную потребность в его целенаправленной организации в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: *высшее учебное заведение, студент, медиа, медиаобразование, обучение.*

Strelchenko D. The Role of Media Education in Teaching University Students

The article notes that the trained experts of UNESCO recommend to take media education as a tool to support democracy around the world as the embodiment of one of the fundamental rights of citizens of any country in the freedom of expression and information, and therefore it is encouraged to actively distribute media education in all countries by implementing it in national curricula of all countries, an additional system of both formal and informal “lifelong” education.

On the basis of various points of view of scientists it was made the conclusion in the publication that refers to the process of media education in the development of the individual through the use of tools and materials of various kinds of media. It is proved that media education has significant educational potential, as it allows you to make full use of educational, technical and communication potential of modern means of mass communication, to realize how to use the mass media in society by the youth. It is established that there are different versions of the media education students: by including it in the training program of the university, the implementation of distance education using modern media, self-organization using media tools and etc.

It is determined that the role of media in teaching students is constantly growing. This causes the actual need for its targeted organization in higher educational institutions.

Key words: *university, student, media, media education and teaching.*